

RIKOSSEURAAMUSVIRASTO

Rikosseuraamusviraston monisteita 3/2007

Kuntouttava vankityö vuonna 2006

Carl-Olof Stenberg

23.4.2007

SISÄLLYSLUETTELO

1.	YLEISTÄ.....	1
2.	SEURANTARYHMÄ.....	2
3.	KÄYTÄNNÖN ASIAKASTYÖ	2
4.	VANKIEN REKRYTOINTI KUVAAN JA OHJELMAN SUORITTAMINEN.....	2
5.	TYÖ- JA KOULUTUSTOIMINTA.....	4
6.	PÄIHDEHOITO.....	4
7.	ASUMISPALVELUT	5
8.	SOSIAALITYÖ.....	5
9.	TOIMINTA TYÖSIIRTOLASSA	5
10.	MUITA YHTEISTYÖTAHOJA	6
11.	KUVAN TUTKIMUS.....	6
12.	TOIMINNAN KUSTANNUKSET	6
13.	TOIMINNAN ARVIOINTI	7

KUNTOUTTAVA VANKITYÖ VUONNA 2006

1. YLEISTÄ

Kuntouttava vankityö, Kuva, on tarkoitettu helsinkiläisille miesvangeille, jotka ovat valmiit sitoutumaan päihdeettömyyteen ja rikoksettomuuteen. Rikosseuraamusviraston ja Helsingin sosiaaliviraston keskinäisen yhteistyösopimuksen mukaan Kuvaan otettujen vankien kanssa tehdään tehostettua sosiaalityötä Helsingin sosiaalivirastossa ja Helsingin työsiirtolassa, ja heille tarjotaan Helsingin sosiaaliviraston työhönkuntoutuksen järjestämää työtä. Uuden vankeuslain astuttua voimaan Etelä-Suomen aluevankila tulee korvaamaan Rikosseuraamusviraston yhteistyökumppanina, koska aluevankilat itsenäisesti vastaavat heille kuuluvasta toiminnasta 1.10.2006 tapahtuneen organisaatiomuutoksen seurauksena. Samalla Helsingin työsiirtola muuttui Helsingin avovankilan Vantaan osastoksi.

Yhteistyö Helsingin sosiaaliviraston ja Helsingin avovankilan Vantaan osaston kesken alkaa kun Kuvaan valittu vanki siirtyy Helsingin avovankilan Vantaan osastolle, ja jatkuu vankien vapautumisen jälkeen Helsingin sosiaalivirastossa samojen toimijoiden kanssa kuin ennen vapautumista. Osallistujille annetaan päihdekuntoutusta, kuntouttavaa työtä ja muuta tukea, jota Helsingin kaupungin sosiaalivirasto ja Helsingin työsiirtola järjestävät yhteistyössä. Myös taloudellisten asioiden ja velkojen selvittelyyn on mahdollisuus ulosottoimen ja Helsingin kaupungin velkaneuvonnan kanssa.

Kuvaan pyritään saamaan vankeja, jotka ovat kyllästyneitä jatkuvaan vankilakierteeseen ja jotka psykososiaalisista syistä ovat vajaatyökuntoisia päihdeongelmansa takia. Vapautumisen jälkeen Kuvaan osallistuvia voidaan työllistää ainakin kuudeksi kuukaudeksi. Lääkäriin B-lausunnon perusteella päihdeongelmansa takia psykososiaalisesti vajaatyökuntoiseksi todetuille työtä voidaan järjestää kuuden kuukauden jaksoissa yhteensä jopa kahdeksi vuodeksi. Tavoitteena on, että osallistujat jo avovankilassa tottuvat säännölliseen työntekoon ja että heidän työllistymisensä välittömästi vapautumisen jälkeen jatkuu samassa työympäristössä.

Kuntouttava vankityö on vakinaistettua toimintaa Helsingin sosiaalivirastossa. Sosiaaliviraston sosiaaliasemien toimipisteiden sosiaalityöntekijät toimivat sovitun työnjaon mukaan Kuvaan osallistuvien omina sosiaalityöntekijöinä. Valtaosa Kuvan osanottajista on vaille vakinaista asuntoa ja näiden sosiaalipalvelujen järjestäminen kuuluu sosiaaliviraston sosiaalisen kuntoutuksen asunnottomien sosiaalipalveluista (Asso) vastaaville sosiaalityöntekijöille.

Alueellisten A-klinikoiden sosiaaliterapeutit ja sosiaalityöntekijät vastaavat Kuvan osallistujien päihdehuollon terapeuttisesta avokuntoutuksesta, joka aloitetaan heti avovankilaan tulon jälkeen ja jatkuu vapautumisen jälkeen.

Kuvan sosiaalityötä koordinoi Helsingin sosiaalivirastossa johtava sosiaalityöntekijä Carl-Olof Stenberg Assossa. Hän toimii myös niiden Kuvan osallistujien omana sosiaalityöntekijänä, jotka asutetaan Asson tukiasuntoihin vapautumisen jälkeen, ja yksilökohtaisena palveluohjaajana Kuvassa vapautuneille.

Tärkeä valintakriteeri Kuvaan rekrytoinnissa on se, että vanki arvioidaan päihdeongelmansa takia vajaatyökykyiseksi ja hän on sijoittajavankilassa osallistunut päihdekuntoutukseen tai mikäli vangilla ei ole ollut vankilassa tilaisuutta osallistua sellaiseen kuntoutukseen, hän on kuitenkin riittävän vakuuttavalla tavalla osoittanut motivoituneensa päihdeongelmansa hoitamiseen.

Kuvaan voidaan ottaa samanaikaisesti korkeintaan 12 vankia. Myönteisen ryhmähengen säilyttämiseksi on osoittautunut, että Kuvan tuvassa avovankilassa tulisi olla enintään kahdeksan vankia.

Kuva-toimintaa johtaa sen seurantaryhmä, johon on kuulunut edustajat Helsingin sosiaalivirastosta, Rikosseuraamusvirastosta, Helsingin avovankilan Vantaan osastosta, Helsingin vankilasta, Kriminaalihuoltolaitoksen Helsingin aluetoimistosta ja Kriminaalihuollon tukisäätiöstä, Kriitsistä.

2. SEURANTARYHMÄ

Seurantaryhmä piti vuoden aikana neljä kokousta. Kokoukset olivat 7.2, 25.4, 29.8 ja 18.10.

Seurantaryhmän puheenjohtajana toimi erityisasiantuntija Vuokko Karsikas Rikosseuraamusvirastosta. Muita jäseniä olivat apulaisjohtaja Arto Tolkki Helsingin avovankilan Vantaan osastosta, erityisohjaaja Ari Lyytikäinen Helsingin vankilasta, johtava sosiaalityöntekijä Helena Halme Kriminaalihuoltolaitoksen Helsingin aluetoimistosta, projektisuunnittelija Jarno Ruotsalainen Kriminaalihuollon tukisäätiöstä, Kriits, kehittämiskonsultti Marja-Riitta Kilponen Helsingin sosiaaliviraston kehittämispalvelusta, työhönohjauksen päällikkö Pirkko Nyholm sosiaaliviraston työhönohjauksesta, työhönkuntoutuspäällikkö Pertti Siukola sosiaaliviraston työhönkuntoutuksesta ja johtaja Marianne Winberg sosiaaliviraston läntiseltä A-klinikalta. Sosiaalityöntekijä Kristiina Kotkavuori Helsingin avovankilan Vantaan osastosta on toiminut seurantaryhmän asiantuntijajäsenenä. Samoin johtava sosiaalityöntekijä Carl-Olof Stenberg sosiaaliviraston asunnottomien sosiaalipalveluista, joka myös on toiminut seurantaryhmän sihteerinä.

3. KÄYTÄNNÖN ASIAKASTYÖ

Kuvassa tehdään tehostettua sosiaalityötä osallistujien kanssa sosiaalityöntekijöiden normaalin tehtäväjaon mukaan. Kuvaan osallistuvat voivat käydä sosiaalityöntekijöidensä ja päihdehoitotyöntekijöidensä vastaanotolla työaikana. Tarvittaessa järjestetään verkostopalavereita. Kuvan vangeilla on lisäksi ollut oikeus käydä kerran viikossa työaikana AA/NA – ryhmien kokouksissa tai vertaistukea ja vapautumisen jälkeisiä tukihenkilösuhteita valmistelevan Rediksen kokouksissa. Heitä kannustetaan jatkamaan käyntejä vertaistukiryhmissä vapautumisen jälkeen.

Vapautumisen jälkeen osallistujien elämänhallintaa parannetaan tehostetulla sosiaalityöllä, A-klinikoiden terapeuttisella avokuntoutuksella, työhönkuntoutuksen työllä ja asunnottomien palvelujen; Asson, tuetulla asumisella, jossa tarjotaan sopivia ja usein laadukkaita asumispalveluja.

4. VANKIEN REKRYTOINTI KUVAAN JA OHJELMAN SUORITTAMINEN

Hakijat haastatellaan ennen hyväksymistään Kuvaan. Haastatteluissa selvitetään mm. heidän päihdeongelmaansa ja miten se liittyy rikollisuuteen, sopivuutta Kuvan työhön sekä asumiseen liittyviä asioita. Vuoden aikana Kuvan hakijoita on haastateltu Helsingin, Keravan ja Konnun suon vankiloissa. Haastattelijoina ovat olleet johtava sosiaalityöntekijä Carl-Olof Stenberg ja työnjohtaja Osmo Gröhn sosiaalivirastosta sekä sosiaalityöntekijä Kristiina Kotkavuori ja vartija Jukka Piironen Helsingin työsiirtolasta.

TILASTOJA KUVA- OHJELMAN SUORITTAMISESTA

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	yht.
uudet osallistujat	6	9	20	13	12	9	10	11	90
vankiosallistujat yhteensä	6	14	26	22	21	15	13	16	133
vapautuneet vuoden aikana	1	3	7	8	11	3	4	8	45
vap. v:n aik:na ja jatkaneet kuvassa	1	2	6	8	9	2	2	7	37
vapautuneina osallistuneet yht.	1	3	8	13	17	14	7	8	71
vankeina poistetut	0	5	11	6	4	9	4	2	41
vap. jälkeen keskeyttäneet	0	2	3	3	6	3	3	0	20
ohjelman loppuun suorittaneet	0	0	0	2	1	5	5	1	14
osallistujat yhteensä	6	15	29	28	28	26	19	18	169
osallistujia 31.12	5 vank 1 vap. yht. 6	6 vankia 2 vap. yht. 8	8 vank 6 vap. yht. 14	9 vank 7 vap. yht. 16	5 vankia 13 vap. yht. 18	3 vank 5 vap. yht. 8	5 vank 2 vap. yht. 7	6 vank 8 vap. yht. 14	47 44 91
vankityöpäiviä ne-hinta/vankityöpv vankilan korv/työpv			1221 n. 68 e	1872 62,58 42,99	1598 91,86 43,80	917 161,57 44,65	1108 99,72 46,88	1185 68,03 48,08	7901
perehdytettäviä vankeja	6	9	19	14	11	9	10	11	89
työhönkuntoutuksen työssä olleita 1)	5 vank 0 vap. yht. 5	9 vankia 3 vap. yht. 12	18 vank 6 vap. yht. 24	20 vank 8 vap. yht. 28	21 vank 13 vap. yht. 34	15 vank 10 vap. yht. 25	13vank 8 vap. yht 21	16 vank 9 vap. yht. 25	117 57 174
päihdehoitoa saaneet	5	10	14	25	27	22	18	19	140
asuntoja järjestetty asso + krits	1	1	6	7	9	4	3 + 2	3+2	34+4
asiakkuuksia yli 2 v vapautum. jälkeen	-	-	0	0	0	4	8	4	16

1) yhteisluvuissa samat osallistujat voivat esiintyä saman vuoden aikana sekä vankeina että vapautumisensa jälkeen jatkaneina.

5. TYÖ- JA KOULUTUSTOIMINTA

Helsingin sosiaaliviraston työhönkuntoutus työllistää Kuvaan tulleita vankeja aluksi noin kuuden viikon kestävässä perehdyttämistyössä, joka käytännössä on metsätyötä Itä-Helsingin alueella. Varsinainen vankityö tapahtuu kuten aikaisemmin kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entisöimistyössä.

Sosiaaliviraston työhönkuntoutus huolehtii vankien kuljetuksesta työpisteisiin ja takaisin työsiirtolaan sekä heidän ruokailustaan.

Kuvan työllistymisessä käytetään normaalilla tavalla työvoimaviranomaisten palveluja hyväksi. Vapautumisen jälkeen työtilaisuuksien järjestämisessä työhönkuntoutuksen työnjohtaja Osmo Gröhn ohjaa Kuvan osallistujia työvoimaviranomaisten ja työhönohjauksen työllistämispalveluihin. Sieltä osallistujia ohjataan aluksi työhönkuntoutuksen Kuva-työhön.

Vapautumisen jälkeen Kuvan osallistujat voidaan työllistää lääkärin B-lausunnolla kuuden kuukauden jaksoissa jopa kahden vuoden ajan. Ilman B-lausuntoa vapautuneet vangit voidaan työllistää vain kuudeksi kuukaudeksi.

Sosiaaliviraston työhönkuntoutus järjesti keväällä Kuvan osallistujille neljän päivän mittaisen tietotekniikan alkeiskurssin, johon osallistui 8 vankia ja vapautunutta. Osallistujat olivat erittäin tyytyväisiä ja toivoivat jatkokursseja. Syksyllä järjestettiin tulityökurssi, josta 12 Kuvan osallistujaa sai todistukset.

6. PÄIHDEHOITO

Kuvan osallistujille järjestetään päihdehoitoa heidän asuinalueensa A-klinikalla. Enemmistö Kuvan asiakkaista on vailla vakinaista asuntoa olevia. Heidät ohjataan A-klinikalle asumishistoriansa perusteella.

Terapeuttisessa avokuntoutuksessa asiakas työstää muutostoiveitaan, keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Työskentely suunnataan toivottuun tulokseen ja tavoitteeseen sekä edistysaskeliin, jotka vievät tavoitteita kohti. Keskipisteenä ovat asiakkaan omat voimavarat ja toiveikkuuden nostaminen.

Eräillä Kuvan osallistujilla ei ole aikaisempaa kokemusta päihdehoidosta, vaikka heillä usein on esiintynyt rajua päihteen käyttöä. Kuvan ansiosta heidät on saatu mukaan päihdehoitoon ja suuri osa heistä on siinä jatkanut vapautumisensa jälkeen.

Kuvassa suositaan aktiivisesti vapaaehtoiseen vertaistukitoimintaan osallistumista. Kuvan vangit voivat vapaa-aikanaan osallistua AA/NA ryhmiin mm. Helsingin työsiirtolassa kokoontuvan AA-ryhmän toimintaan.

Vuoden 2006 aikana vain yksi kuvan vanki jouduttiin poistamaan työsiirtolasta poistumisluvan aikana tapahtuneen päihdekäytön takia. Lisäksi yhden vangin antamassa päihdetestissä lomalta paluun jälkeen löytyi merkkejä alkoholista, jonka johdosta hänen kanssaan on tehty retkahduksen ehkäisyohjelma avovankilassa. Vuonna 2005 kolme vankia poistettiin vastaavasta syystä.

7. ASUMISPALVELUT

Kuvassa osallistuville tarjotaan vapautumisen yhteydessä yleensä tukiasunto. Myöhemmin kun vapautunut osoittaa riittäviä asumistaitoja tuetussa asumisessa voidaan hänelle Asson välityksellä järjestää itsenäinen pienasunto.

Vuoden 2006 aikana neljä Kuvan osallistujista asui Asson tukiasunnoissa.

Vuoden aikana kaksi Kuvassa vapautunutta asui Kriminaalihuollon tukisäätiön, Krits:n tukiasunnoissa.

8. SOSIAALITYÖ

Kuvan keskeisenä periaatteena on jatkumojen kehittäminen sosiaalipalvelujen käyttämisessä. Sosiaaliviraston ja Rikosseuraamusviraston allekirjoittaman yhteistyösopimuksen mukaan Helsingin kaupunki osallistuu Kuvan vankien kuntouttavaan ja vapauteen valmentavaan toimintaan päätöksensä mukaisesti osana järjestämiään sosiaalipalveluja. Sosiaaliviraston työnjaon mukaan Kuvan asiakkaista noin joka toiselle on löytynyt sosiaalityöntekijä sosiaaliasemien toimipisteistä ja noin joka toinen on ollut asunnottomien palvelujen, Asson, asiakas.

Helsingin työsiirtolan sosiaalityöntekijä Kristiina Kotkavuori valmistelee vankien poistumisluvat sekä osallistuu rangaistusajan- ja vapautumissuunnitelmien tekoon ja toteutukseen yhteistyössä vangin, sosiaaliviranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

9. TOIMINTA TYÖSIIRTOLASSA

Kuvan vangit on sijoitettu Helsingin työsiirtolassa samaan tupaan, johon mahtuu enintään 12 vankia. Tuvassa vankien käytössä on kahdeksan asuinhuonetta. Viihtyvyyttä lisääntyä jos vangeilla on oma huone käytössään. Vuoden aikana kaikilla on ollut oma huone käytössään.

Helsingin työsiirtolan vartija Jukka Piironen toimii Kuvan vankien yhdyshenkilönä. Hän huolehtii mm. ATK-ohjauksesta ja vapaa-ajan toiminnan järjestämisestä. Vapaa-aikanaan vangeilla on tilaisuus harrastaa mm. käden taitoja ja liikuntaa, myös retkiä avovankilan ulkopuolelle järjestetään. Kuvassa olevat vangit ovat myös osallistuneet avovankilan toverikunnan järjestämään vapaa-ajan toimintaan.

Avovankilan sosiaalityöntekijä on osallistunut Helsingin sosiaaliviraston Kuvan koordinoijan ja työnjohtajan kanssa Kuvan vankien alkuhaastatteluihin sijoitusvankiloissa. Avovankilan sosiaalityöntekijä vastaa myös kerran viikossa pidettävästä Kuvan tupakokouksesta, jossa käsitellään ajankohtaisia yksittäisiä ja yhteisiä asioita. Kokouksen tavoitteena on lisätä kuntoutukseen sitoutumista, vastuuta ja yhteisöllisyyttä ryhmässä. Tupakokoukseen osallistuvat kaikki ohjelmassa mukana olevat vangit.

10. MUITA YHTEISTYÖTAHOJA

Kriminaalihuoltolaitoksen ehdonalaisvalvojen kanssa on vuoden aikana ollut yhteistyötä asiakastapauksissa.

Helsingin ulosottoviraston johtavan kihlakunnanvoudin kanssa aikaisemmin käydyissä neuvotteluissa on sovittu siitä, että kuntouttavaan vankityöhön osallistumista voidaan pitää sellaisena ulosottolain 4 luvun 6a §:n mukaisena muuna syynä, joka on olennaisesti vähentänyt osallistujia maksukykyä. Tällöin ulosmittaamatta jätettävän palkan osa voidaan toistaiseksi tai määrätynä aikana määrätä normaalia suuremmaksi.

Kuvan työtoimintaa sosiaaliviraston työhönkuntoutuksessa koordinoiva työnjohtaja Osmo Gröhn on avustanut Kuvan osallistujia heidän tehdessään sopimuksia ulosottomiesten kanssa ja ohjannut heitä työllistymispalveluihin. Lisäksi hän on sopinut heidän päihdehoitonsa järjestelyistä A-klinikoiden kanssa, ja kuljettanut heidät A-klinikoiden sosiaaliterapeuttien vastaanotoille.

Kriminaalihuollon tukisäätiön, Kritsin, kanssa tehty yhteistyö päättyi vuoden aikana, koska Hämeenlinnan seutukunnalla järjestetty Kuva-ohjelma lopetti toimintansa.

Yhteistyö jatkuu kuitenkin Kritsin kanssa Helsingissä, jossa Krits järjestää asumispalveluja ja vertaistukitoimintaa vapautuneille vangeille. Kuvassa vapautuneita vankeja on saanut laadukkaita itsenäisiä tukiasuntoja Kritsin kautta. Lisäksi Kuvan vangit voivat käydä työaikanaan keran viikossa Kritsin alaisuudessa toimivan tukihenkilötoimintaa järjestävän vertaistukiryhmän Rediksen kokouksissa.

11. KUVAN TUTKIMUS

Kuvan seurantaryhmän jäsen, kehittämiskonsultti Marja-Riitta Kilponen Helsingin sosiaaliviraston kehittämispalvelusta, on suunnitellut Palmian diplomakoulutukseen Kuvan arviointia. Seurantaryhmän jäsenet osallistuivat arviointityön suunnitteluun, minkä yhteydessä arvioitiin toiminnan tavoitteita ja kohderyhmää sekä keskusteltiin ohjelman onnistumiskriteereistä.

12. TOIMINNAN KUSTANNUKSET

Vuoden 2006 aikana vankityöpäivien lukumäärä oli 1185. Vuonna 2005 vastaava lukumäärä oli 1108. Rikosseuraamusvirasto maksoi Helsingin kaupungille 48,08 euroa/vankityöpäivä. Vuonna 2005 vastaavasti 46,88 euroa/vankityöpäivä.

Toiminnan menot vuonna 2006 olivat Helsingin kaupungille 197 352,83 euroa. Tulot olivat 116 738,33 euroa, josta Rikosseuraamusviraston osuus Helsingin kaupungille oli vankityöpäiväkorvauksina 56 974,80 euroa ja vankipalkkoina 47 599,93 euroa.

Toiminnan menot vuonna 2005 olivat Helsingin kaupungille 227 158,00 euroa. Tulot olivat 116 663,42 euroa, josta Rikosseuraamusviraston osuus Helsingin kaupungille oli vankityöpäiväkorvauksina 52 858,44 euroa ja vankipalkkoina 45 712,27 euroa.

Helsingin kaupungin nettokustannukseksi toiminnasta vuonna 2006 tuli 80 614,50 euroa. Vuonna 2005 se oli 110 494,58 euroa.

Kaikkine todellisine kustannuksineen vankityöpäivän nettohinnaksi vuonna 2006 tuli 68,03 euroa Helsingin kaupungille. Vuonna 2005 vastaava nettohinta oli 99,72 euroa ja vuonna 2004 se oli 161,57 euroa.

13. TOIMINNAN ARVIOINTI

On päätetty, että Kuvassa vapautuneet vangit ovat mukana ohjelmassa kahden vuoden ajan vapautumisensa jälkeen, ellei jatkamista pidetä tarpeettomana saavutettujen tavoitteiden takia. Yhteydet Kuvan koordinoijan kanssa jatkuvat usein tämän jälkeenkin siitä huolimatta, että kehitys usein on ollut varsin myönteistä.

Vuoden 2006 aikana kolme Kuvassa vapauden jälkeen jatkanutta osallistujaa siirtyi töihin normaaleille työmarkkinoille.

Kuntouttava vankityö aloitettiin 15.11.1999. Ohjelmaan on 31.12.2006 mennessä otettu 87 eri vankia, joista vuoden 2006 aikana 11 vankia. Vuoden 2006 aikana Kuva-ohjelmaan otetuista vangeista kaksi oli aikaisempien täytäntöönpanojen yhteydessä osallistunut Kuvaan.

Kuvassa on 31.12.2006 mennessä vapautunut 43 vankia. Heistä 13 on siirtynyt normaaleille työmarkkinoille ja runsaat puolet heistä on usean vuoden ajan ollut säännöllisessä työssä.

Työhönkuntoutuksen töissä oli 31.12.2006 viisi Kuvassa vapautunutta.

Kuvan vankien rekrytoinnissa on viime vuosina pyritty kiinnittämään suurempaa huomiota hakijoiden motivoitumiseen päihdekuntoutukseen. Avovankilassa on sosiaalityöntekijän toimesta suunnitelmallisesti kehitetty päihdekuntoutusmyönteistä ryhmähenkeä.

Vuoden 2006 aikana vain yksi vanki on poistettu päihderikkomuksen takia avovankilassa. Hänkin jatkoi vapauduttuaan sijoitusvankilasta työhönkuntoutuksen töissä ja päihdehoitoaan A-klinikalla.

Viime vuosina yhä harvemmin on jouduttu poistamaan vankeja Kuva-ohjelmasta päihderikkomusten takia. Vuonna 2005 heitä oli viisi, kun vuonna 2004 heitä oli yhdeksän vankia.

Kaikista tähän asti Kuvassa aloittaneista vangeista noin puolet on jouduttu poistamaan ohjelmasta työsiirtolassa ollessaan, yleensä päihteiden käytön takia.